

Stans Goudsmit

lid College voor de Rechten van de Mens

Jos Dute

lid College voor de Rechten van de Mens en hoogleraar gezondheidsrecht, Radboud Universiteit

BASISVERZEKERING MOET TOLK VERGOEDEN

Inzet tolk is een mensenrecht

Het College voor de Rechten van de Mens vindt dat de inzet van een tolk onontbeerlijk is om het recht op gezondheid te verwezenlijken. Door de beperkte vergoeding die de overheid biedt, blijft Nederland op dit punt in gebreke.

In 2015 hebben het College voor de Rechten van de Mens, de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken en de Nationale ombudsman de bijeenkomst 'Zorgeloos op straat' georganiseerd, over de zorgverlening aan ongedocumenteerden. Aanleiding waren aanhoudende signalen dat ongedocumenteerden problemen ervaren bij de (toegang tot de) medische zorg. Een van de aanbevelingen was om de kosten van een professionele tolk te vergoeden.¹ Ongedocumenteerden zijn voor (toegang tot) goede zorg vaak afhankelijk van mensen uit hun eigen netwerk en dat is mede vanuit privacy-overwegingen onwenselijk. De minister van VWS antwoordde hierop dat mensen die in Nederland wonen een eigen verantwoordelijkheid hebben om Nederlands te leren en zelf een oplossing moeten zoeken als dat niet het geval is. Het is een 'principiële keuze', aldus de minister, om de kosten van een tolk niet te vergoeden.

Mensenhandel

In haar antwoord gaf de minister aan dat voor drie groepen een uitzondering geldt, omdat van hen niet verwacht kan worden dat zij Nederlands spreken of een profes-

sionele tolk kunnen betalen. Dat zijn asielzoekers in een asielzoekerscentrum, cliënten van de vrouwenopvang en slachtoffers van mensenhandel. Voor hen worden de kosten van een tolk wel vergoed. In 2016 concludeerde onderzoeksinstituut Nivel dat artsen een grote behoefte hebben aan een ruimere vergoeding voor de inzet van professionele tolken. Hoewel artsen bij 16 procent van anderstalige patiënten een professionele tolk noodzakelijk achten, zetten ze die slechts bij 5 procent in, onder meer vanwege ontbrekende financiering. Zorgverleners geven aan dat dit een negatief effect heeft op de kwaliteit van de geleverde zorg en ook leidt tot extra zorggebruik. Zo kan de zorgvraag niet goed worden vastgesteld, lopen patiënten extra gezondheidsrisico's en zijn meer vervolcontacten nodig.² Deze uitkomst was voor de KNMG, opdrachtgever van het onderzoek, reden om te pleiten voor een ruimere vergoedingsregeling. Vergoeding van een tolk zou moeten plaatsvinden als de patiënt onvoldoende Nederlands spreekt, de aard van de zorgvraag een professionele tolk vereist en de patiënt deze aantoonbaar niet kan betalen.³ Mede dit pleidooi leid-

de ertoe dat binnenkort voor een vierde groep een uitzondering wordt gemaakt: huisartsen krijgen voor toegelaten vluchtelingen het eerste halfjaar dat zij in de gemeente wonen, de kosten van een telefonische tolk vergoed.⁴

Tolkenvergoeding

Vanuit mensenrechtelijk oogpunt kan de beperkte vergoedingsregeling voor slechts vier categorieën niet door de beugel.⁵ Het recht op gezondheid is een mensenrecht; een veelomvattend mensenrecht bovendien en onmisbaar voor de uitoefening van alle andere mensenrechten.⁶ Het recht op gezondheidszorg is een belangrijk aspect van het recht op gezondheid en omvat – in elke vorm en op elk niveau – vier onderling verbonden en wezenlijke elementen: gezondheidszorg moet beschikbaar, toegankelijk, aanvaardbaar en van goede kwaliteit zijn.⁷ Eenieder heeft het recht om informatie over gezondheidskwesties te zoeken, te ontvangen en te geven. Goede communicatie, en informatie, is essentieel voor toe-

Voor de overheid is het niet enkel een gunst, maar ook een plicht

Miscommunicatie tussen zorgverlener en patiënt kan leiden tot een onjuiste diagnose.

gankelijke en kwalitatief goede zorg. Ook informed consent is alleen mogelijk als hulpverlener en patiënt elkaar goed begrijpen. Het is aan de overheid, centraal en decentraal, om te voorkomen dat een dergelijke inbreuk plaatsvindt. Dat betekent dat als een patiënt onvoldoende Nederlands spreekt om de zorg te krijgen die hij nodig heeft, het aanbieden van een tolk – en het vergoeden van de kosten daarvan – voor de overheid niet enkel een gunst, maar ook een mensenrechtelijke plicht is. Dat geldt overigens niet alleen voor de curatieve zorg, maar ook voor de publieke gezondheidszorg, waaronder de jeugdzorg. Ook daar kan de aanwezigheid van een tolk onontbeerlijk zijn. Hier is de gemeente aan zet om waar nodig te zorgen voor een tolk.⁵

Nu zijn mensenrechten niet absoluut. Artikel 4 van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten bepaalt dat het recht op gezondheid mag worden beperkt, als de beperking a) bij wet is vastgelegd; b) niet de

kern van het recht aantast; en c) uitsluitend ten doel heeft om het algemeen welzijn te bevorderen. De afschaffing van de tolkenvergoeding in 2012, die als een inperking van het recht op gezondheid kan worden gezien, lijkt niet aan deze voorwaarden te voldoen. Daarbij moet ook worden bedacht dat patiënten die een andere taal spreken, vaak ook afkomstig zijn uit een andere cultuur, met andere opvattingen over gezondheid en zorg. Dat is op zichzelf al een beperking voor goede communicatie.

Gelijkheidsbeginsel

Ook het gelijkheidsbeginsel staat onder druk. Waarom wordt alleen voor de genoemde vier groepen de kosten van een tolk vergoed? En waarom krijgen drie van deze groepen onbeperkt toegang tot een tolkdienst en wordt die voor vluchtelingen beperkt tot het eerste halfjaar dat zij in de gemeente wonen? En waarom wordt voor deze laatste groep alleen taalhulp bij de huisarts vergoed?

Onderscheid op grond van nationaliteit, taalbeheersing of verblijfsstatus is alleen toegestaan als daar een objectieve rechtvaardiging voor is.⁸ Dat is het geval als de maatregel een legitiem doel dient en het middel geschikt en proportioneel is om het doel te bereiken. Het niet vergoeden van een tolk voor mensen die niet goed Nederlands spreken, heeft als doel hen te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid om Nederlands te leren. Echter, het is de zorgverlener en niet de patiënt die vanuit zijn plicht om goede zorg te bieden verantwoordelijk is voor het inschakelen van een professionele tolk.⁹ Dat betekent dat de maatregel de verkeerde groep treft en daarmee niet geschikt is om het doel te verwezenlijken.

Frustratie

Miscommunicatie tussen zorgverlener en patiënt kan ertoe leiden dat een onjuiste diagnose wordt gesteld, dat voor een verkeerde behandeling wordt gekozen of dat de behandeling langer duurt dan noodzakelijk. Dit is niet alleen slecht voor de patiënt, maar leidt ook tot frustratie bij de hulpverlener en tot onnodige zorgkosten. Miscommunicatie door onvoldoende taalbeheersing kan door het inschakelen van een tolk worden voorkomen. Het niet vergoeden van de kosten van een tolk, indien het inschakelen vanuit een oogpunt van toegankelijke en goede zorg is geboden, staat op gespannen voet met het recht op gezondheid en verdraagt zich evenmin met het gelijkheidsbeginsel. Vergoeding van tolkenkosten is (kosten)effectief, noodzakelijk en uitvoerbaar, en hoort daarom in het basispakket. ■

contact

s.goudsmit@mensenrechten.nl
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld door de auteurs

web

De voetnoten vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl.